

ƏBİLHƏSƏNLI GÜLYAZ İLKİN QIZI
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
Üzeyr Hacıbəyov küçəsi 67
e-mail:abilhasanligulyaz@gmail.com

SATIRİK POEZİYA NÜMUNƏLƏRİNDƏ DİL-ÜSLUB XÜSUSİYYƏTLƏRİNİN
ÖYRƏDİLMƏSİ TƏDRİSİ
XÜLASƏ

Bədii ədəbiyyatda satiranın tədqiqi XX yüzilliyin əvvəllərində Azərbaycandakı ədəbi prosesi daha dərinlən öyrənmək, bədii nümunələr əsasında satirik üslubun inkişaf istiqamətlərini, satirik nəsr əsərlərinin yazılmasını zəruri edən ictimai-siyasi problemləri yenidən dəyərləndirmək imkanları açdığı üçün də aktualıq kəsb edir. Satirik poeziya tədqiq ediləcək mövzuları seçmək üçün aktual və maraqlı məsələləri özündə əks etdirir. Satirik poeziyanın tədrisi ilə müasir cəmiyyətdə hələ də aktual olan sosial, siyasi, iqtisadi və mədəni məsələlər haqqında məlumat verilə bilər. Orta məktəblərdə tədrisi nəzərdə tutulan satirik poeziyamızın görkəmli nümayəndələri Qasım bəy Zakir, Seyid Əzim Şirvani, Mirzə Ələkbər Sabir satiraları sənətkarların dil-üslub xüsusiyyətlərini öyrənməyə imkan verir. Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafında, ədəbi dilin zənginləşməsində yuxarıda adlarını göstərdiyimiz şairlərin satirik nümunələrinin rolu böyükdür. Dil əsasən insanların qarşılıqlı əlaqə vasitəsidir, insanların bir-biri ilə ünsiyyət qurduğu, fikir mübadiləsi apardığı və bir-birini başa düşdüyü bir təlimatdır. İnsanlar bilik, bacarıq və məlumatı çatdırmaq üçün öz dil qabiliyyətlərindən istifadə edirlər. Dil anlayışı ondan öz mədəniyyətlərini çatdırmaq və əhatə dairəsini genişləndirmək üçün istifadə edən cəmiyyət və ya sosial qrup ideyasını xatırladır. Satirik poeziyanın tədrisi məsələlərinə görkəmli ədiblərin dil-üslub xüsusiyyətləri, onları özünəməxsus şəkildə nümayiş etdirmək üçün istifadə etdikləri bədii təsvir və ifadə vasitələrinin yerli yerində, məqsədəuyğun şəkildə istifadə olunması daxildir.

Açar sözlər: satira, poeziya, ədəbiyyat dərsləri, kinayə və s.

Dili bütün tərkib vahidlərinin bütövlükdə birlikdə fəaliyyət göstərdiyi sistemdir. Hər hansı bir dilin faydalı olması yalnız onun sosial funksiyasından asılıdır. Buna görə də bu şərt qoyur ki, sosial təyin olunmuş funksiyalardan təcrid olunmuş hər hansı bir linqvistik deyimi və ya ədəbi nitqi təhlil etmək mümkün deyil. Hər bir nitq "mədəni cəhətdən müəyyən edilmiş situasiya kontekstində" baş verir və onun mənası onun nətiqin "həyat nümunəsi", eləcə də sosial ideal və şəraitin saxlanmasına verdiyi töhfənin məcmusudur.

Beləliklə, dil insan davranışının simvolik, ixtiyari və ünsiyyətdə sosial əhəmiyyət kəsb edən bir aspektidir. Bu, insanın başqaları ilə ünsiyyət qura və qarşılıqlı əlaqə qura biləcəyi simvolik bir vasitədir və bununla da cəmiyyətin istəklərini və bütövlükdə həyatı təcəssüm etdirən hər şeyi ən qənaətcil şəkildə yaratmaq, idarə etmək və qorumaqdır. Qısaca desək, insanlar söz mənalarının ümumi konsepsiyaları və mənaların necə birləşdiyinə dair ümumi anlayış vasitəsilə fikir

mübadiləsi aparmaq üçün dildən istifadə edirlər. Bu, dilin ortaq mənə potensialını təşkil etdiyini göstərir.

Dil və ədəbiyyat bir-biri ilə bağlıdır; ədəbiyyatın və ya ədəbi fikirlərin geniş şəkildə yayılması vasitəsidir. Əli Məzrui “dil bir xalqın düşüncə vərdişlərinə girişin ən mühüm nöqtəsidir” deyəndə bu həqiqəti təsdiqləyir. O, öz daxilində öz xalqının ümumi təcrübəsindən əldə edilən məcmu assosiasiyaları təcəssüm etdirir”. O zaman dil ideyaların (ədəbi, ictimai, siyasi və s.) cəmiyyətə ötürülməsi vasitəsidir.

Azərbaycan dilinin stilistikası özünəməxsus xüsusiyyətlərə malikdir. Azərbaycan dilinin ekspressiv stilistikasının tərkibində davamlı söz və söz birləşmələrinin funksiyaları və semantikasi, onların estetik xüsusiyyətləri mövcuddur.

Azərbaycan dili ifadə üslubu təkcə əhalinin zənginliyi deyil, dili, davranışı, adət-ənənələri, inancları və digər xalqlarla mədəni əlaqələri ilə bağlı elmin hərtərəfli tədqiqində estetik zövq anlayışını anlamaqda, milli dil mədəniyyətin inkişafında əsaslı rol oynayır.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan ədəbiyyatında satirik poeziyada da digər bədii mətnlər kimi, müxtəlif şərhlərə açıq olan maraqlı və həvəsləndirici mövzulara diqqət yetirilir. Bu mənada şeirlər müxtəlif siniflərdə ədəbiyyatın tədrisi ilə bağlı son nəşrlərdə təklif olunan mənalı dil fəaliyyətlərini tərtib etmək üçün bir çox müxtəlif növ bədii və qeyri-ədəbi mətnlər arasında bir mənbə kimi qəbul edilə bilər. Bununla belə, poetik dilin “qeyri-adi” xüsusiyyətlərinə görə müəllimlər ya şeirdən dərstdə istifadə etməkdə o qədər də maraqlı görünməzlər, ya da öz həvəslərini şagirdlərinə çatdırma bilmirlər.

Bununla belə, müəllimlərin poeziyanın dil-üslub xüsusiyyətlərini sinifdə öyrənmənin mərkəzinə çevirməklə, öyrənmələrə dil şüurunu genişləndirməyə və şərh bacarıqlarını təkmilləşdirməyə kömək edə biləcəyi iddia olunur. Bunun üçün müəllim əvvəlcə şeirin dilində nəyin qeyri-adi və ya fərqli olduğunu təhlil etməlidir. Bu mərhələdə o, stilistik təhlildən istifadə edir. Sonra müəllim şagirdlərə bu qeyri-adi xüsusiyyətləri kəşf etməyə kömək etmək üçün materiallar və ya tapşırıqlar hazırlaya bilər. Beləliklə, tələbələr həm də dil normaları və bu normaların müxtəlif kommunikativ məqsədlər üçün necə uyğunlaşdırıla biləcəyi haqqında biliklərini möhkəmləndirəcək bir üslub təhlili forması ilə məşğul olurlar.

Bundan əlavə, tələbələr müəyyən bir şeirdəki qeyri-adi dil xüsusiyyətlərini təhlil etməyə təşviq etmək üçün hazırlanmış materiallar və ya tapşırıqlar da onların təfsir bacarıqlarını tədricən təkmilləşdirməyə kömək edə bilər.

Azərbaycanda satirik poeziyada dil-üslub xüsusiyyətlərinin öyrədilməsi kontekstində ədəbiyyatın tədrisi üçün bir semestrlik ilkin hazırlıq kursu kurikulumun bir hissəsi kimi təklif olunur.

Bu kursun tələbləri çərçivəsində müəllim şagirdi ilk növbədə orta məktəblərdə ədəbiyyat dərslərini müşahidə etmək üçün dil fəaliyyəti, mətn seçimi, mətnlərlə bağlı dil və mədəniyyət problemləri, və tələbə marağı və iştirakı ilə bağlı məsələləri araşdırır.

Şagird müəllimlərdən bu müşahidə tapşırıqlarını cütlükdə yerinə yetirmələri, əldə etdikləri nəticələri müqayisə etmələri və müşahidə etdikləri sinif müəllimi ilə dərsin müəyyən aspektləri ilə bağlı sualları müzakirə etmələri tələb olunur. Bu yolla onlar ədəbiyyat siniflərində istifadə olunan alternativ tədris üsulları haqqında anlayışlar əldə edirlər.

Bundan əlavə, müşahidə tapşırıqlarının bir hissəsi olaraq, müəllimlərdən müşahidə etdikləri ədəbiyyat dərslərində şagirdlərdən mümkün qədər çox rəy almaları xahiş olunur. Onlardan bunu daha çox onlarla qeyri-rəsmi söhbət etməklə etmələri xahiş olunur, çünki tələbə müəllimlərdən müəyyən sinifdə şagirdlərə sorğu verəqələri və qiymətləndirmə formaları vermələrini xahiş etmək sinif rəhbərini narahat edə bilər. Ümumiyyətlə, bu qeyri-rəsmi müzakirələr aşağıdakı sualları əhatə edir:

1. Hansı ədəbi mətnləri daha çox bəyəndiniz?
2. İştirak etmək və mətnə şəxsən cavab vermək üçün kifayət qədər imkanınız olubmu?
3. Ən çox hansı fəaliyyətləri bəyəndiniz? Niyə?
4. Mətni öz şərhinizə çatdırmaqda sizə kömək olundumu? Necə?
5. Sizcə ədəbiyyat dərsləri sizin dil səriştənizi artırır mı?

Son illərdə müəllimlərin tələbələrə və müəllimlərə müzakirələri ilə bağlı məruzələrinin diqqətlə təhlili göstərdi ki, ədəbi janrlar arasında şeir şagirdlər tərəfindən maraq və ehtiyaclarına görə ən az aktual hesab olunur. Ədəbiyyat dərslərində şeir oxumaqla bağlı fikirlərinə münasibətdə şagirdlərin cavabları tezlik sırasına görə belə olub:

1. Şeirləri başa düşməkdə çətinlik çəkirəm.
 2. Şeirin qafiyəsini tapmaq və ya sadalamaq faydasını görə bilmirəm.
 3. Şeir oxumağın dili təkmilləşdirməyə kömək edəcəyini düşünmürəm.
- Sinif rəhbərləri ilə müzakirələr zamanı aşağıdakı fikirlər səsləndirildi:
1. Şagirdlər şeir oxuyarkən maraqsız və cansıxıcı görünürlər.
 2. Tələbələrin şərh etmək üçün kifayət qədər ədəbi səriştəsi formalaşmayıb özlərinə aid şeirlər.
 3. Şeirdən istifadə etmək, əsasən, şeirlərin dilinin qeyri-adi xüsusiyyətlərinə görə faydalı deyil.

XX yüzilliyin əvvəllərində Azərbaycan ədəbiyyatında aktualıq qazanan satirik-bədii nəsr milli azadlıq idealını təbliğ etmək məqsədi daşımış, M.F.Axundzadənin milli oyanış, maarifçilik görüşlərini davam etdirərək, azadlıq uğrunda mübarizə ruhuna malik olmuşdur. Dövrün satira ustaları öz qələmləri və milli istiqlal ideyalarının təbliği ilə xalqın azadlığı uğrunda mübarizə aparmışlar. Həmin dövrdə hansı ədəbi cərəyanın nümayəndələri olmasından asılı olmayaraq yazıçı və şairlər bir məslək ardınca – milli istiqlal, hürriyyət ideali ardınca getməkdə idilər. 1906-cı ildən Azərbaycanın görkəmli şair və nasirlərini ətrafında birləşdirən “Molla Nəsrəddin” və “Füyuzat” jurnalları Şərq ilə Qərb aləmi arasında mənəvi körpü, Azərbaycan insanının düşüncə və arzularını səsləndirən nəhəng

tribuna idi. Satirik bədii nəsr isə məhz “Molla Nəsrəddin” ədəbi məktəbinin nümayəndələri sayəsində inkişaf etməyə başladı. Belə ki, C.Məmmədquluzadənin hekayələri satirik bədii nəsrin ən gözəl nümunələri olmaqla yanaşı, həm də ədəbiyyatımızda kiçik hekayə janrının necə yazılmasının modelini təqdim etməsi baxımından da əhəmiyyət daşıyır. Yazıçılar esse kimi janrlardan uzaqlaşaraq daha çox satirik əsərlərə yer verirdilər, nəticədə ədəbiyyatımız felyeton, pamflet kimi janrlarla zənginləşirdi. Satiriklərimiz Avropa bədii yaradıcılığından, onun janr və üslublardan bəhrələnsələr də, hər cəhətdən milli olan ədəbiyyat nümunələri yaradır, həm dil təzahürü, həm də obraz seçimi baxımından milliliyi qorumağa çalışırdılar. Bu yazıçıların yaradıcılığında satira cəhəltə, geriliyə, milli ayrı-seçkiliyə, zülmə, ictimai ədalətsizliyə, sinfi və milli istismara qarşı mübarizədə əsas silah idi. Satiriklər dövrün eybəcərliklərini tənqid edərkən mövcud mikro və makromühitdən çıxış edirdilər. Onlar üçün mikromühit sıradan bir azərbaycanlı ailəsi, Azərbaycanda bir kənd və ya bir şəhər, makro mühit isə Azərbaycan, Türk dünyası və ya İslam aləmi, bəzən də bütün cahan idi. Portret hekayə, vəziyyət hekayəsi, yumoristik hekayə, miniatür hekayə, lətifə-hekayələr də bu dövrün məhsulu, milli istiqlal idealının tələbi olaraq yaranan janrlar idi.

XX əsrin əvvəllərində yaranan satiralarda təkcə konkret şəxslərin deyil, bütöv ictimai quruluşun, yaxud sosial təbəqənin, ictimai birliyin, təşkilatın da mənfi cəhətləri pamflet vasitəsilə satirik gülüşün hədəfinə çevrilirdi. Bu janrın nümunələrinə C.Məmmədquluzadənin, Ö.F.Nemanzadənin, Ü.Hacıbəyovun və başqalarının yaradıcılığında rast gəlirik.

Çağdaş Azərbaycan ədəbi dilinin inkişaf edib zənginləşməsində söz sənətkarlarının xidməti əvəzsizdir. Bədii dili onlarsız təsəvvür etmək mümkün deyil.

Ədəbi simaların hər biri bu dilə müəyyən qədər öz töhfəsini vermişdir. Qasım bəy Zakir, Seyid Əzim Şirvani, Mirzə Ələkbər Sabir həmin sənətkarların arasında mühüm yer tutur. Bu şairlərin ədəbi dildə mövqeyinin müəyyənləşdirilməsi üçün onun poetik dilinin araşdırılmasına ehtiyac duyulur. Belə ki, hər bir söz sənətkarı öz dövrünün övladıdır və onun əsərlərində yazıb-yaratdığı dövrün ədəbi dil xüsusiyyətləri əks olunur. Deməli, ayrı-ayrı yazıçıların dil-üslub xüsusiyyətlərinin araşdırılması bir tərəfdən onların ədəbi dildəki rolunu təyin edir, digər tərəfdən isə aid olduqları dövrün ədəbi dilini dərinlən və hərtərəfli öyrənməyə kömək edir.

Mirzə Ələkbər Sabirin poeziyası özünəməxsus dil-üslub xüsusiyyətlərinə malikdir. Bu baxımdan şairin dilində xitabların maraqlı üslub məqamları diqqət cəlb edir.

Satirik poeziya nümunələrində dil-üslub xüsusiyyətlərini Sabirin XI sinifdə verilmiş “Neylərdin İlahi?!” satirası ilə tədris etmək olar. Bu məqamda aşağıdakı dərslər nümunəsinə diqqət yetirək:

Dərsin gedişi

Ev tapşırığının yerinə yetirilməsi səviyyəsi müsahibə, müzakirə, təqdimatların dinlənilməsi və müzakirəsi ilə müəyyənləşdirilə bilər.

Mətnkənarı sualların cavabları ilə bağlı mənbələrdən hansı məlumatların öyrənilməsi, ümumiləşdirmənin necə aparıldığı, çıxarılmış nəticələrin nə cür əsaslandırıldığı ön plana çəkilir. Dərslərdə cavabları açıqlanmayan, mahiyyətləri ilə bağlı yalnız istiqamət verilən sualların mənbələr əsasında necə araşdırıldığına xüsusi diqqət yetirilir.

Məruzə üçün təklif edilmiş mövzularla (Sabir və “Molla Nəsrəddin” jurnalı; Sabir və İranda baş vermiş milli - azadlıq hərəkatı) bağlı dərslərdə konkret istiqamətlə tanış olan, mənbələrdən isə kifayət qədər məlumat öyrənən şagirdlərin çıxışları dinlənilir və onlara münasibət bildirilir.

Ev tapşırığı ilə bağlı bütün məqamlarda müəllimin müvafiq qiymətləndirmə meyarlarına müraciət etməsi məqsəduyğundur.

Motivasiya, problemin qoyuluşu. Bu mərhələnin əvvəlində dərslərdə təklif edilmiş “Oxuya hazırlaşın” başlıqlı sualların üzərində işin təşkili faydalıdır. Bu, motivasiyanın yaradılması üçün zəmin rolunu oynayır. Əsərdə əsas dil-üslub xüsusiyyətlərinin mahiyyətinin açıqlanması, fikir mübadiləsi və müzakirənin aparılması tədqiqat sualının formalaşdırılması ilə yekunlaşır.

Tədqiqat sualı: Mövzunun əsas göstərişi və ya mesajı nədir və bu göstəriş dilin quruluşu və ifadə tərziləri ilə necə verilə bilər?

Tədqiqatın aparılmasına şərin oxusu ilə başlanılır. Oxunu, ümumiyyətlə məzmun üzrə işi fərqli yollarla həyata keçirmək mümkündür. Dərslərdə təklif olunmuş yol şagirdlərin müstəqilliyinin daha çox təmin edilməsi və əməkdaşlıq baxımından faydalıdır. Əsərin fərdi oxusu üçün vaxt müəyyənəldirilir. Tanış olmayan sözlərin mənasının aydınlaşdırılması, məcazların müəyyənəldirilməsi, mətnin yumoristik və ironik tərəfinin dil və ifadə tərzində necə əks olunması ilə müşayiət olunan oxuda şagirdlərə məzmunla bağlı özlərini düşündürən sualları dəftərlərində, yaxud iş vərəqlərində yazmaq təklif edilir. Oxu tamamlandıqdan sonra şagirdlərin cütlük şəklində fikir mübadiləsi aparmalarına vaxt ayırmaq mümkündür. Ardınca kiçik qruplarda birləşən şagirdlər təkrar olunan suallar çıxılmaqla digərlərinə cavab hazırlayırlar. Kiçik qruplarda iş zamanı sualların təkmilləşdirilməsinə də xüsusi diqqət yetirilir. Müəllim çalışır ki, suallar rəngarəng olsun, yalnız məzmunun qavranılmasına deyil, müəyyən nəticələrin çıxarılmasına, əsas fikirlərin başa düşülməsinə xidmət etsin.

Hər qrupdan bir nəfər cavabları artıq məlum olan öz sualları ilə digər qruplara müraciət edir. Suallara cavab prosesinin müzakirə, diskussiya səciyyəli olması məqsəduyğundur. Bu, dərslərin məlumat mübadiləsi və müzakirə mərhələsi kimi qəbul edilə bilər. Əsərin tədrisi zamanı əvvəlcə şairi düşündürən, narahat edən problemlərin açıqlanması, daha sonra şairin dil, ironiya, əlifba dəyərlərindən istifadə etdiyi keyfiyyətlər ön plana çəkilir. Müəllimin istiqamətləndirici sualları əsaslandırılmış nəticənin çıxarılmasına, ümumiləşdirmənin aparılmasına səbəb olur.

“Neylərdin ilahi?!” əsərində satirik vəziyyət və ifadə tərzinin əksinə burada ürək parçalayan səhnələr, açıq, birbaşa, faciəvi ifadə tərziləri hakimdir. İdrakın - mənəvi əxlaqi hakimin məhkəməsinə çəkilmiş ictimai haqsızlıq səhnələrinin təsviri insan

qəlbinin dərinliyinə qədər işləyən ağrı və qəzəblə doludur. Burada göz yaşı gülüşlə yoğrulmayıb. Xalqın taleyinin, həyatın dəhşətlərinin yaratdığı göz yaşları anasının tabutu üzərində ağlayan övladınkı qədər saf, sarsıdıcı, gülüş çalarından uzaqdır.

Müəllim şəirdən bir sıra nümunələr gətirməklə şagirdlərə dil-üslub xüsusiyyətlərinin işlənmə tərzini göstərə bilər. Məsələn:

Məzlumların göz yaşı dərya olacaqmış,

Dəryaları, ümmanları neylərdin, İlahi?!

Bu nümunə ilə müəllim şagirdlərə *göz yaşı-dərya* antitezisində təşbeh və mübaliğənin bədii məntiqini izah edə bilər. Göz yaşı da su kimi axandır. Dəryalar axar suların toplanmasından yaranır. Göz yaşı da duzludur, dənizlərin suyu da! Məzlumların göz yaşı o qədər axmışdır ki, dəryalar, ümmanlar əmələ gətirmişdir! Ona görə də şair İlahidən sual edir ki, məzlumların göz yaşı bu qədər axacaq idisə, dəryaları, ümmanları niyə yaradırdın?

Nəticələrin fərziyyələrlə müqayisəsinə vaxt ayrılır.

Qiymətləndirmə. Formativ qiymətləndirməni müəyyənləşdirilmiş meyarlar əsasında aparmaq məqsədəuyğundur.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün ədəbiyyat fənni üzrə təhsil proqramı (kurikulumu) (V-XI siniflər). - Bakı: - 2013, - 93 s.
2. Həsənlı.B. Ədəbiyyatın tədrisi metodikası. Bakı: "Müəllim" nəşriyyatı, 2016, 423 s.
3. Hüseynoğlu S. (2009). Ədəbiyyatın tədrisi metodikası, Bakı, 376 s.
4. Mir Cəlal., Hüseynov F. XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: "Elm və təhsil" nəşriyyatı, 2018, 560 s.
5. Zamanov.A. Sabir gülür. Bakı: "Gənclik" nəşriyyatı, 1981, 260 s.

ABILHASANLI GULYAZ İLKIN

TEACHING LINGUISTIC AND STYLISTIC FEATURES IN SATIRICAL POETRY EXAMPLES

ABSTRACT

The study of satire in fiction is also relevant because it opens up opportunities to more deeply study the literary process in Azerbaijan at the beginning of the twentieth century, to re-evaluate the directions of development of the satirical style based on artistic examples, and socio-political problems which necessitate the writing of satirical prose works. Satirical poetry reflects relevant and interesting issues to choose topics to be explored. By teaching satirical poetry, information can be given on social, political, economic and cultural issues that are still relevant in

modern society. The satires of prominent representatives of our satirical poetry Gasim Bay Zakir, Seyid Azim Shirvani, Mirza Alakbar Sabir, which are intended for teaching in secondary schools, allow us to recognize the linguistic and stylistic characteristics of the artists. The role of the satirical examples of the poets mentioned above is great in the development of the literary language of Azerbaijan and the enrichment of the literary language. Language is primarily a means of human interaction, a guide by which people communicate, exchange ideas and understand each other. People use their linguistic abilities to communicate knowledge, skills and information. The concept of language brings to mind the idea of a society or social group using it to communicate and expand their culture. The issues of teaching satirical poetry include linguistic and stylistic features of famous writers, the appropriate use of the means of artistic description and expression they use to demonstrate them in their own unique way.

Keywords: satire, poetry, literature lessons, irony, etc.

*ИЗУЧЕНИЕ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ И СТИЛИСТИЧЕСКИХ
ОСОБЕННОСТЕЙ НА ПРИМЕРАХ САТИРИЧЕСКОЙ ПОЭЗИИ
АБСТРАКТ*

Исследование сатиры в художественной литературе является актуальным на сегодняшний день также потому, что открывает возможности для углубленного изучения литературного процесса в Азербайджане начала XX века, для оценки по-новому направлений развития сатирического стиля на основе художественных примеров, общественно-политических проблем, вызывающих потребность в написании сатирических прозаических произведений. Сатирическая поэзия является отражением актуальных и интересных проблем, позволяющих самостоятельно выбирать темы для изучения. Обучаясь сатирической поэзии, можно предоставить информацию о социальных, политических, экономических и культурных проблемах, которые по-прежнему актуальны в современном обществе. Сатиры выдающихся представителей нашей сатирической поэзии Гасин бея Закира, Сейида Азима Ширвани, Мирзу Алекпера Сабира, предназначенные для преподавания в общеобразовательных школах, позволяют изучить языковые и стилистические особенности художников. В развитии азербайджанского литературного языка и обогащении литературного языка велика роль сатирических образцов вышеупомянутых поэтов. Язык по своей сути является средством человеческого общения, проводником, с помощью которого люди общаются друг с другом, обмениваются идеями и понимают друг друга. Люди используют свои языковые способности для передачи знаний, навыков и информации. Понятие языка порождает идею общества или социальной

группы, которая применяет его для общения и расширения своей культуры. Вопросы обучения сатирической поэзии включают в себя языковые и стилистические особенности выдающихся писателей, правильное применение средств художественного описания и выражения, демонстрацию их специфики. **Ключевые слова:** сатира, поэзия, уроки литературы, ирония и др.

Rəyçi: Fil.e.d., prof Babayev Yaqub